

วัดวิหารทอง วัดศรีสุคติ
วัดหลังศาล

เมื่อปี พ.ศ. 2536 หลังจากกรมศิลปากรได้ขุดตรวจพระ-
ราชวังจันทน์แล้ว ได้ขุดสำรวจนอกกำแพงวังด้านทิศใต้ ซึ่งเป็นบริเวณ
“วัดวิหารทอง” และ “วัดศรีสุด” ทำให้เข้าใจภาพรวมลักษณะการ
สร้างพระราชวังจันทน์มากยิ่งขึ้น และทำให้ทราบว่า มีแบบแผนการ
สร้างพระราชวังจันทน์ใกล้เคียงกับการสร้างพระราชวังในกรุงศรีอยุธยา
คือ มีพระราชวัง วัด และสนามประชุมพลในอาณาบริเวณกว้างขวาง
มากทีเดียว ดังนั้นวัดทั้งสองนี้จึงน่าสนใจและน่าศึกษา ผู้เขียนจึง
ขอพาไปชมวัดทั้งสอง

เริ่มจาก วัดวิหารทอง

วัดวิหารทองนี้ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่านเยื้องกับวัด
พระศรีรัตนมหาธาตุเล็กน้อย หรืออยู่ติดกับสำนักงานที่ดินจังหวัด
พิษณุโลก เข้าใจว่าสำนักงานที่ดินจังหวัดพิษณุโลกตั้งอยู่ในบริเวณวัด
วิหารทองนั่นเอง วัดวิหารทองนี้คงเป็นวัดใหญ่มาแต่โบราณแน่นอน
เพราะเดิมเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปยืนหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ สูง

เสาวิหารวัดวิหารทอง ถ่ายภาพเมื่อ พ.ศ. 2514

5 วา 1 ศอก และเมื่อ พ.ศ. 2468 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้เชิญลงมากรุงเทพฯ พร้อมทั้งทรงสร้างวิหารประดิษฐานไว้ในวัดสระเกศ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเฉลิมพระนามว่า “พระอัฐจารสศรีสุคตทศพลญาณบพิตร”

เมื่อปี พ.ศ. 2514 ผู้เขียนได้สำรวจบริเวณวัดวิหารทอง พบว่ามีโบราณสถานที่พอจะทราบว่าเป็นวัดสำคัญมาก่อนคือ มีเสาชิงช้าเป็นเสาโบสถ์หรือเสาวิหาร 2 แห่ง แห่งแรกติดกับสำนักงานที่ดินจังหวัดพิษณุโลก และอีกแห่งหนึ่งอยู่เหนือขึ้นไปเล็กน้อย และใกล้ๆ กับซากโบสถ์วิหารนี้ยังมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่มากอีก 1 ต้น และถัดไปทางทิศตะวันตกติดกับถนนเทพารักษ์มีเนินดินขนาดใหญ่อีก 1 เนิน เข้าใจว่าคงเป็นฐานของเจดีย์แน่นอน และคนละฟากถนนของฐานเจดีย์นี้ก็มียุ้งน้ำ แต่บางส่วนของยุ้งน้ำนี้ได้ถูกถมเพื่อสร้างเป็นสำนักงานสหกรณ์ครุฑอมทรัพย์ของจังหวัดพิษณุโลกเสียแล้ว เข้าใจว่ายุ้งน้ำนี้คงจะมีรอบวัดวิหารทองก็ได้ แต่ได้ถูกถมสร้างเป็นสถานที่ราชการเสียหมด และถนนเทพารักษ์ปัจจุบันนี้ก็คงเป็นกำแพงวัดมาก่อนก็ได้ เพราะเมื่อเดือนพฤษภาคม 2514 นี้เอง ทางสำนักงานสหกรณ์ครุฑอมทรัพย์ได้ให้คนงานขุดดินเพื่อทำเสาไว้ได้พบซากอิฐเป็นแนวยาว และซากอิฐเหล่านั้น ได้พบท่อนดินเผาขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 30 ซม. ยาว 1.30 เมตร หลายท่อน แต่ละท่อนก็ต่อกันเป็นแนวยาว แต่ส่วนมากชำรุด คุณประจิม มีผดุงเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ครุฑอมทรัพย์ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมงานก่อสร้างรั้วนั้น ได้เก็บมาต่อกันเข้าเสร็จเรียบร้อยเป็นรูปท่อนดินเผา 1 ท่อ และยังไม่ได้ซ่อมอีกหลายท่อนเข้าใจว่าท่อนดินเผาเหล่านี้คงเป็นท่อระบายน้ำจากบริเวณวัดวิหารทอง ผ่านได้กำแพง

วัดไปออกคุน้ำนั่นเอง

จากการสังเกตดูบริเวณวัดวิหารทอง และซากโบราณวัดฤๅสถานที่เหลืออยู่จึงนำสันนิษฐานได้ว่าคงเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยสุโขทัย และคงเป็นวัดใหญ่ที่สำคัญคู่กับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุก็ได้ เพราะอยู่เยื้องกันเล็กน้อย และไม่ห่างไกลกันมากนัก เมื่อปีพ.ศ. 2514 พบว่าที่วัดนี้ถูกสถานที่ราชการ บ้านเรือนสร้างอยู่ในบริเวณวัด แม้กระทั่งซากโบราณสถานต่างๆ ก็รกร้าง ซ้ำยังมีส้วมขุดไว้ในบริเวณซากโบสถ์วิหารอีกด้วย ถ้าหากทางกรมศิลปากรทางจังหวัด ทางเทศบาลเมืองพิษณุโลกจะร่วมกันขุดแต่งบริเวณวัดนี้ก็จะต้องอย่างยิ่งเพื่อให้นักเรียน นักศึกษาและประชาชนที่สนใจได้ชมและศึกษาหาความรู้ได้อย่างไรก็ตามต่อมากกรมศิลปากรก็ได้เริ่มบูรณะบางส่วนบ้างแล้ว

และบริเวณใกล้ๆ กันกับวัดวิหารทองนี้ยังมีวัดร้างอีกถึง 2 วัดคือ **วัดศรีสุคตกับวัดโพธิทอง** ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป สำหรับ **วัดโพธิทอง** นั้นไม่เหลือซากอะไรไว้เลย เพราะกลายเป็นบ้านพักของข้าราชการมหาดไทยเสียหมดแล้ว

ต่อไปเป็น วัดศรีสุคต

วัดศรีสุคตตั้งอยู่เหนือวัดวิหารทองขึ้นไปไม่มากนักและอยู่ริมถนนเทพารักษ์เช่นเดียวกับวัดวิหารทอง หรืออยู่หลังโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม และบริเวณวัดศรีสุคตนี้ส่วนหนึ่งเป็นที่ตั้งของสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งนำชื่อวัดมาตั้งเป็นชื่อของสถานสงเคราะห์ว่า "สถานสงเคราะห์ศรีสุคต"

โบราณสถานที่เหลืออยู่เมื่อปี พ.ศ. 2514 ที่ผู้เขียนพบก็คือ ซากของฐานเจดีย์ขนาดใหญ่ 1 ฐาน และเนินดินเล็กๆ อีก 2 เนิน

เจดีย์วัดวิหารทองหลังจากบูรณะแล้ว
(ภาพจากมติชน ฉบับวันที่ 27 ธันวาคม 2545)

เนินดินที่วัดศรีสุคต ถ่ายภาพเมื่อปี พ.ศ. 2514

ซากเจดีย์ที่วัดศรีสุคต ถ่ายภาพเมื่อปี พ.ศ. 2514

เข้าใจว่าเป็นฐานเจดีย์เช่นกัน ซึ่งโบราณสถานเหล่านี้อยู่ในบริเวณของสถานสงเคราะห์ศรีสุคต นับว่าเจ้าหน้าที่ได้รักษาไว้ดีมากไม่รื้อทิ้งเสีย แต่นอกรั้วของสถานสงเคราะห์ศรีสุคตนี้ยังมีซากเสาศิลาแลงอีกหลายต้น เข้าใจว่าเป็นโบสถ์หรือวิหารของวัดศรีสุคตนั้นเองน่าจะเสียดายที่ยังรกร้างอยู่ ไม่มีการขุดแต่งไว้ศึกษาต่อไป

สำหรับวัดศรีสุคตนี้คงเป็นวัดเก่าที่สร้างขึ้นในสมัยสุโขทัยก็ได้ เพราะเป็นวัดที่อยู่ใกล้ๆ กับวัดวิหารทองนั่นเอง

อีกวัดหนึ่งที่อยู่ใกล้กัน คือ วัดหลังศาล

วัดหลังศาลนี้เป็นวัดร้างมาแต่โบราณแล้ว และไม่มีใครทราบว่าได้มีวัดนี้ชื่อวัดอะไร เนื่องจากวัดนี้ตั้งอยู่หลังศาลยุติธรรม ชาวบ้านจึงเรียกว่า "วัดหลังศาล" ตั้งอยู่ห่างจากถนนสิงหวัฒน์ (ถนนจากพิษณุโลก-สุโขทัย) ประมาณ 50 เมตรเท่านั้น เข้าใจว่าวัดนี้เดิมคงเป็นวัดที่ใหญ่และสำคัญมากเช่นกัน เพราะตั้งอยู่ไม่ห่างจากวัดวิหารทองและวัดพระศรีรัตนมหาธาตุมากนัก กับทั้งตั้งอยู่ในแนวเดียวกับวัดวิหารทองอีกด้วย

เมื่อปีพ.ศ. 2514 ผู้เขียนพบว่ายังมีโบราณสถานที่เหลืออยู่ก็คือเนินดินสูงใหญ่ เข้าใจว่าคงจะเป็นฐานโบสถ์วิหารหรือเจดีย์ก็ได้ ถ้าทำการขุดแต่งให้ถูกหลักวิชาคงจะทราบได้แน่นอนขึ้น นอกจากนั้นยังมีต้นโพธิขนาดใหญ่อยู่อีก 1 ต้น และเมื่อได้มีผู้พบพระเครื่องในบริเวณวัดนี้ 5-6 พิมพ์ด้วยกัน เรียกกันว่าพระเครื่องกรุวัดหลังศาล มีทั้งทำด้วยทองคำ เงิน ชินเงิน และสัมฤทธิ์ ซึ่งมีลักษณะพอสังเขป คือเป็นพระปางมารวิชัย ขัดสมาธิราบอยู่ในสามเหลี่ยม เนื้อสัมฤทธิ์สนิมดำ และที่เป็นเนื้อสัมฤทธิ์ สนิมเกาะดำ ปางสมาธิ นั่งขัดสมาธิราบ

อยู่บนฐาน 2 ชั้น ก็มี

สำหรับวัดหลังศาลนี้ นำที่ทางกรมศิลปากรทางจังหวัด และทางเทศบาลจะร่วมกันอนุรักษ์ไว้เพื่อศึกษาต่อไป ยิ่งอยู่ใกล้กับถนนสิงหวัฒน์ซึ่งเป็นถนนสายใหญ่ถึงสุขุทัยด้วยแล้วจึงน่าจะอนุรักษ์ไว้อย่างยิ่ง แต่ก็น่าเสียดายที่ปัจจุบันนี้รอบวัดเป็นบ้านเรือนเสียหมดแล้ว

